

1831 YILINDA ADANA ERMENİLERİ

Yılmaz KURT*

Özet

XVI. Yüzyılda Adana'da % 4 civarında olan Ermeni nüfusu XIX. Yüzyılda % 20'lerin üzerine çıkmıştı. Bu artışın normal doğumlar yoluyla olmadığı Adana'ya, Doğu Anadolu'dan, Irak'dan ve İran'dan büyük bir göç yaşandığını biliyoruz. Adana Şer'iye Sicilleri'nde geçen "Erâmine-i Acem" yani "İran Ermenileri" deyimini bunu açıkça göstermektedir. Bu tebliğde biz İstanbul'da Başbakanlık Arşivi'nde 3699 numara ile kayıtlı 1831 tarihli Nüfus Defteri'ne dayalı olarak Adana'da yaşayan Ermenilerin hangi mahallelerde yaşamakta olduklarını, yaşlarını, zenginlik oranlarını değerlendireceğiz. Burada verilen bilgiler XIX. Yüzyılda yaşanan bu büyük göç organizasyonunun kimler tarafından ve ne şekilde gerçekleştirildiği konusunda bizleri aydınlatacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Ermeni, Rum, Adana, Nüfus Defteri, 1831 Nüfus Sayımı*

ADANA ARMENIANS IN 1831

Abstract

While in the 16th century Armenian population was about 4%, it raised up to 20% in 19th century. We know that the increase happened not with normal borns but with great migrations from Iraq, Iran and Easternpart of Anatolia to Adana. The term "Erâmine-i Acem", namely Iran Armenians, in Adana Court Registers, clearly show this to us. In this paper, we will evaluate the wealth ratio of Adana Armenians, their ages, which districts they lived according to Population book,

* Prof. Dr., Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü, DTCF Tarih Bölümü Öğretim Üyesi. E.mail: ykurt@ankara.edu.tr, tryilmazkurt2002@yahoo.com

KAYNAKÇALAR**A. Arşiv Kaynakları:**

- Adana Nüfus Defteri*, No: 4229, v. B.
Adana Şer'îye Sicili, No. 1, v. 15b.
Adana Şer'îye Sicili, No. 8, s. 24.
Adana Şer'îye Sicili, No. 28, s. 122.
Adana Şer'îye Sicili, No. 53, belge no: 81.
 TD.254 (1547), *Adana Mufassal Tahrir Defteri*, s. 4, Kanûnnâme.

B. Telif Eserler:

- BEHAR, Cem, “*Osmanlı Nüfus İstatistikleri ve 1831 Sonrası Modernleşmesi*”, *Osmanlı Devleti'nde Bilgi ve İstatistik*, Der.: Halil İnalçık ve Şevket Pamuk, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- CEYHAN, Muhammed, “*1831 Nüfus Sayımına Göre Adana ve Çevresinde Müslüman Nüfus*”, *I. Uluslararası Tarihte Adana ve Çukurova Sempozyumu*, 17-19 Nisan 2015.
- CUINET, Vital, *La Turquie D'Asie*, c. II, Paris 1891.
- ENER, Kasım, *Tarih Boyunca Adana Ovasına Bir Bakış*, 7. Bs., Kayı Yayıncılık, İst. 1986.
- Evliya Çelebi b Derviş Mehmed Zillî, *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi*, c.IX, Haz. Yücel Dağlı, Seyit Ali Kahraman, Robert Dankoff, Yapı ve Kredi Yay., İstanbul 2005, s. 170- 171.
- İNALCIK, Halil, “*Cizye*”, *DİA*, VIII, İstanbul 1993.
- KARAL, Enver Ziya, *Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı 1831*, Türkiye İstatistik Kurumu Yayınları, Ankara 2010.
- KARPAT, Kemal H., *Osmanlı Nüfusu 1830- 1914*, 2. Bs., Timaş Yayınları, Ankara 2010.
- KURT, Yılmaz, “Osmanlı Ermenilerinde Türkçe Kişi Adları”, *Prof.Dr. Yavuz Ercan'a Armağan*, Yayına Hazırlayanlar: Seyit Sertçelik, Haldun Eroğlu, Melek Sarı Güven, Turhan Kitabevi, Ankara 2008, s. 703- 716.
- KURT, Yılmaz, *Çukurova Tarihinin Kaynakları I, 1525 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrir Defteri*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2004, s. LVII.
- KURT, Yılmaz, *Çukurova Tarihinin Kaynakları III 1572 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrir Defteri*, Türk Tarih Kurumu Yay., Ankara 2005, s. LI.
- KURT, Yılmaz, *XVI. Yüzyıl Adana Tarihi*, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1992, s. 80.
- TEXIER, Charles, *Küçük Asya*, Çev. Ali Suad, c. I-III, İstanbul 1339- 1340.